

Наша СЛОВА

Газета выходзіць з сакавіка 1990 года

№ 48 (1147) 27 ЛІСТАПАДА 2013 г.

93-я ўгодкі Слуцкага збройнага чыну

93-я ўгодкі Слуцкага збройнага чыну адзначылі 24 лістапада на Случчыне. Напярэдадні з нагоды знамянальнай падзеі да беларусаў звярнулася старшыня Рады БНР Івонка Сурвіла:

"Дарагія Суродзічы! Ад імя Рады Беларускай Народнай Рэспублікі, вітаю Вас з угодкамі Слуцкага Збройнага Чыну - Днём Герояў Беларусі.

Кожны год, мы святкуем гэты восеньскі дзень, каб прыпомніць і аддаць чэсць тым адважным случчакам, якія ўзялі на сябе заданне абараніць сваю зямлю ад бальшавіцкай навалы.

Дарагія Суродзічы! Случчакі жывуць таму, што мы іх памятаем. А таму, што мы іх памятаем, і мы жывём! І ЖЫВЕ БЕЛАРУСЬ!

Усе мы ведаем пра ролю памяці ў жыцці кожнага народа.

У канадскай правінцыі Квебек, дзе я жыву, народным дэвізам ёсць JE ME SOUVIENS! (Я ПАМ'ЯТАЮ). Нашую памяць акупанты сталіся выкараніць на працягу двух стагоддзяў, бо ведалі, што без памяці народ памрэ. Аднак нашая нацыянальная свядомасць, на якой і свае і чужыя не раз адпраўлялі паніхіды, перамагла ўсе спробы генацыду. Памяццю мы даказалі нашу жыццязольнасць.

Апошняя надзея нашых ворагаў - выкараніць з памяці народа беларускую мову. Ня ведаю як Вам, але мне падаецца, што і тут яны праіграюць! Я моцна веру, што і тут пераможа нашая генетычная памяць, бо наш цярплівы народ не адмовіцца ад жыцця. Выратуем мы і нашу цудоўную мову.

Жывуць Случчакі! Жыве Беларусь! Будзе жыць беларуская мова! Бо мы памятаем!

*Івонка Сурвіла,
Старшыня Рады Беларускай Народнай Рэспублікі".*

Прадстаўнікі Партыі БНФ, Руху "За Свабоду", "Маладога Фронту", грамадскай групы "За Волю", руху салідарнасці "Разам" сабраліся ў Слуцку. Тут прайшоў мітынг, дазволены ўладамі. На мітынг Партыі БНФ выступілі Аляксей Янукевіч, сустаршыня Маладога Фронту Андрэй Цянюта, сустаршыня руху салідарнасці "Разам" Аляксей Макаеў. Бард Андрэй Мельнікаў праспяваў некалькі песень. Гаварылася аб важнасці памяці пра гістарычную мінуласць Беларусі. Сам мітынг прайшоў без здарэнняў, хаця на шляху ў Слуцк аўтобус Партыі БНФ быў спынены ў вёсцы

Грозава, міліцыя затрымала аднаго з актывістаў, Аляся Макаева, для тлумачэння мясцовых ўлады палічылі, што ў Грозава адбыўся несанкцыянаваны мітынг. Там аўтобус сапраўды спыніўся на 10 хвілін і былі ўскладзены кветкі да Крыжа паўстанцам Слуцкага збройнага чыну. Таксама пасля мітыngu ў Слуцку кіраўніцтва Партыі БНФ на чале Аляксеем Янукевічам было запрошана ў мясцовы адзел унутраных спраў для тлумачэнняў.

У мястэчку Чырвоная Слабада, што ў Салігорскім раёне, адбыўся ўрачысты мітынг з удзелам сяброў Кансерватыўна-хрысціянскай партыі БНФ. Раней гэтае мястэчка называлася Вызна, і некаторыя меркаванні мясцовых людзей сведчаць пра тое, што пасля Слуцкага збройнага чыну была ідэя перайменаваць гэтае месца, і ў савецкія часы гэта было зроблена. Маршрут памяці Кансерватыўна-хрысціянскай партыі БНФ па мясцінах славы ваяроў Слуцкага збройнага чыну складаўся з трох пунктаў - мястэчка Грозава, Семежава, Чырвоная Слабада, і канчатковы мітынг у самім Слуцку.

Паводле Радый Рэцыя.

225 гадоў з дня нараджэння Казіміра Буйніцкага

БУЙНІЦКІ Казімір Андрэвіч (30.11.1788, в. Дагда Даўгаўпільскага р-на, Латвія - 14.7.1878), пісьменнік, публіцыст, краязнавец. Ганаровы курагар школ Віцебскай губерні У 1842-49 выдаваў часопіс "Rubon" ("Рубон"), супрацоўнічаў у часопісе "Tygodnik Petersburski" ("Пецяярбургскі штотыднёвік"), "Athenaeum" ("Атэнэум") і інш. Актывны член Віленскай археалагічнай камісіі. Садзейнічаў адкрыццю Віленскага музея старажытнасцей, якому перадаў сваю калекцыю знаходак з Падзвіння і матэрыялы апісання Заходняй Дзвіны. Шмат вандраваў па Падзвінні, апісаў

значную колькасць населеных пунктаў краю. Апублікаваў этнаграфічна-краязнаўчы нарыс "Падарожжа па малых дарогах" (т. 1-2, 1841), аповесці "Сястра Гертруда" (1842), "Новая вандроўка па малых дарогах" (т. 1-2, 1852), "Старая паненка" (1855), якія часткова заснаваны на беларускім матэрыяле. Аўтар вершаванай "Камедыі", апавяданняў і вершаў на польскай мове.

Г.А. Каханюўскі.

110 гадоў з дня нараджэння Піліпа Пестрака

ПЕСТРАК Піліп Сямёнавіч (27 лістапада 1903, в. Сакоўцы Слонімскага павета Гарадзенскай губерні, цяпер Івацэвіцкі раён Берасцейскай вобласці - 22 жніўня 1978, Менск) - беларускі паэт, празаік, публіцыст, крытык. Псеўданімы П. Гайдук, Звястун, П. Звястун.

Вучыўся ў мясцовай двухкласнай школе. З пачаткам 1-й Сусветнай вайны сям'я з'ехала ў Самарскую губерню, дзе Піліп Пестрак атрымаў сярэднюю адукацыю. Працаваў памочнікам справавода крэдытнага таварыства, памочнікам бухгалтара ў валасным выканкаме. Пасля вучобы на рабфаку паступіў на сацыяльна-гістарычны факультэт Самарскага ўніверсітэта.

У 1921 разам з бацькамі вярнуўся ў Заходнюю Беларусь. У 1921-1924 працаваў лесніком Косаўскага лясніцтва; у 1924-1926 служыў у войску. У 1926 уступіў у БСРГ і КПЗБ; з 1927 сакратар Косаўскага падпольнага райкаму КПЗБ.

Арыштаваны польскімі ўладамі ў 1929; зняволены ў Гарадзенскай вязніцы. Пасля вызвалення ў 1933-1934 гадах інструктар ЦК КПЗБ па Пінскай акрузе. У 1934 зноў арыштаваны. Сядзеў у турмах Пінска, Вільні, Гародні; змяшчаў вершы ў нелегальным рукапісным часопісе "Краты", які выдаваўся палітвязнямі. Вызвалены савецкімі ўладамі пасля далучэння Заходняй

Беларусі да БССР у верасні 1939.

Чалец Саюза пісьменнікаў Беларусі з 1939; абраны дэпутатам Вярхоўнага Савету СССР (1940-1946). У 1940-1941 старшыня Беластоцкага аддзялення СП Беларусі.

У 1942-1943 гадах удзельнік партызанскага руху. Як дэпутат Вярхоўнага Савету СССР быў перапраўлены самалётам на Вялікую зямлю. У Маскве працаваў начальнікам Управы па справах мастацтва пры СНК БССР (1943-1945), у Інстытуце культуры і мастацтва АН БССР (1946-1948), літкансультантам СП БССР (1948-1951). З 1951 на творчай працы. У 1971-1975 - дэпутат Вярхоўнага Савету БССР.

Пахаваны на Ўсходніх могілках Менску.

Лаўрэат Літаратурнай прэміі імя Якуба Коласа (1964) за раман "Серадзібор". Заслужаны дзеяч культуры БССР (1968). Узнагароджаны ордэнам Кастрычніцкай Рэвалюцыі, Дружбы народаў, двума ордэнамі Працоўнага Чырвонага Сцяга, ордэнам "Знак Пашаны" і медалямі.

У друку выступіў у 1927 годзе пад псеўданімам Звястун. У 1940 годзе апуб-

лікаваў першы зборнік вершаў "На варце". Выйшлі зборнікі паэзіі "За сваю Айчыну" (1946), "Падарожжае" (1962), паэма "Слова пра Мінск" (1968), зборнікі апавяданняў "Першыя ўсходы" (1951), "Неспадзяванак" (1957), "Лясная песня" (апавяданні і нарысы, 1958), апавяданне "Камень" (1960), "Сярод чаротаў" (1964), "Апавяданні" (1970), раманы "Сустрэнемся на барыкадах" (1954), "Серадзібор" (1963). Перакладаў на беларускую мову творы Элізы Ажэшкі, У. Бранеўскага, С. Дабравольскага, Ежы Путраманта, Івана Франка, Лесі Ўкраінкі і інш.

*Вікіпедыя.
(Пра П. Пестрака чытайце на ст. 6.)*

ISSN 2073-7033

Зміцер Бейнарт-Саладуха:

"Мару пра час, калі білінгвізм стане перавагай нашай культуры"

Мова, на якой мы размаўляем, нашая гаворка, яе багацце ці беднасць - дакладны індэкатар працэсаў, якія адбываюцца ў грамадстве. Ці можа білінгвізм быць здаровым, і ці будзе працаваць такая сітуацыя ў выпадку з Беларуссю? Наколькі багаты слоўніковы запас сучаснага беларуса? Ці такія страшныя мат і трасянка, якімі іх малююць? Хто можа зрабіць родную мову модным трэндам? Пра ўсё гэта - у гутарцы са **Змітром Бейнарт-Саладухам**, рэжысёрам, прадзюсарам і неаб'якавым грамадзянінам сваёй краіны. *Чарговае інтэрвію праекта "Культура палітыкае жыццё!"*

- Мне здаецца, калі б Люся Лущык або іншая эфектна апранутая медыйная персана, выходзячы са свайго ўсёдарожніка, папрасіла на чыстай беларускай "прыпаркаваць аўтамабіль на паўгадзінку", гэта стварыла б эфект нечаканасці, а потым было б успрынята грамадствам і, па законах уплыву знакамітасцяў на звычайных грамадзян, стала б трэндам. Пытанне ў тым, ШТО трэба, каб у медыйных персон нарадзілася патрэба загаварыць па-беларуску. І гэта мусіць быць не проста жаданне выгляду рыцарыцы. Трэба зразумелае, хай нават прагматычнае тлумачэнне, чаму веданне роднай мовы робіць жыццё лепшым, якім чынам дапамагае павысіць культуру грамадства, на скрайні выпадак, чым гэты навык можа быць карысны канкрэтна ім, медыйным персонам, якую адказнасць яны ўскладаюць на сябе, якую грамадзянскую пазіцыю займаюць...

- **А чаму нашыя вядомыя і заможныя грамадзяне не гавораць па-беларуску? Чаму няма на тое моды?**

- Калі б сканструяваць канкрэтна гэты трэнд было лёгка, я думаю, зацікаўленыя даўно б знайшлі магчымасць прыцягнуць увагу грамадства да моўнага пытання. Асноўная складанасць сітуацыі ў тым, што большасці трэба прыклаці шмат намаганняў, каб лёгка, выразна, не змяняючы сабе, не скажучы сутнасці сваёй думкі, мець зносіны на мове, якая ім не ўласцівая і не арганічная.

- **Ці бачыце вы наогул нашу эліту беларускамоўнай?**

- А наша эліта - гэта хто? Мы сёння на поўным сур'ёзе задаёмся пытаннем: а ці ёсць у нашым грамадстве эліта? Я маю на ўвазе не фармальна, не намінальных нібыта лідараў, а людзей, якія сваім меркаваннем, самім фактам свайго існавання ўплываюць на значную частку беларускага грамадства. Калі мы пад элітай будзем мець на ўвазе людзей паспяхова, пытанні мовы і культуры - гэта не да іх. Цяпер поспех часцей за ўсё звязваецца з грашыма, уладай, магчымасцямі. Чалавек, які сядзіць у міністэрскім крэсле або вядзе сур'ёзны бізнэс, гэтыя магчыма-

сці мае. І хоць спосабы іх дасягнення часта сумнеўныя з пункту гледжання маралі, яны прывабныя для абыякага. Таму што калі ты маеш усё вышэйпералічанае, у цябе ёсць патэнцыял, а больш і не трэба. Аднак часцяком тая, хто ў гэтым сэнсе паспяхова (грошы, улада, становішча), сёння паніяцца не маюць, хто такі "культурны чалавек". У іх асяроддзі гэта хутчэй выключэнне.

- **Але, напэўна, ва ўрадзе, у дзяржаве ёсць людзі, здольныя ўплываць на грамадскую думку...**

- Яны прысвоілі сабе такое права, але рэалізуюць яго не праз сваё ўласнае жыццё, не праз учынкi, а праз заканадаўчыя акты і дэкрэты. Яны прымушаюць нас рабіць тое, што трэба ім. Атрымліваецца, гэта таксама не эліта, а нешта іншае. Калі прыгледзецца, даверу да дзяржавы няма. Для многіх людзей - магчыма, нават для большасці - яна не сапраўдны аўтарытэт. Таму і словы, якія гаворацца прадстаўніцтвамі ўлады, часцяком проста не дасягаюць мэты.

У гэтай праблемы ёсць яшчэ адзін важны аспект. Наша грамадства не персаніфікаванае, яму ў прынцыпе не хапае яркіх, харызматычных людзей. Таму ў нас і няма адчування прысутнасці эліты. Ёсць нейкія афіцыйныя асобы - і ўсе астатнія.

Што ж да эліты і моўнага пытання... Я ўспамінаю свайго айчыма, які мне вельмі нагадвае дзейнага кіраўніка дзяржавы. Ён быў self-made man, які неўзабаве пасля вайны прыехаў у Мінск з маленькай вёскі і стаў адным з прыкметных спецыялістаў у айчынай абароны. І вось ён з неймавернай упартасцю пазбаўляўся сваёй беларускасці, бо яна ў той час у нятворчым асяроддзі лічылася прыкметай правінцыйнасці, неадукаванасці, вузкасці далягляду. Ён пабудаваў кар'еру і дамогся прызнання не дзякуючы, а насуперак свайму паходжанню і нацыянальнай ідэнтычнасці. Мая мама, інтэлігентная жанчына, казала пра беларускую мову: "Божа, якая жудасная мова, якая смешная і недарэчная".

- **Сітуацыя застаецца прыкладна такой жэ?**

- Ужо, на шчасце, не. Маркер беларускай мовы цяпер не асацыюецца з правінцыйнасцю.

- **Мне здаецца, што сёння беларуская мова выконвае не культурную, а сацыяльную функцыю. І прынята лічыць, што калі чалавек гаворыць па-беларуску, то ён або "апазіцыянер, або юродзівы надлетак, або такі ж юродзівы інтэлігенцік, нейкі выкладчык хутчэй за ўсё"...**

- Але ж яшчэ ёсць даволі значная частка грамадства - творчыя людзі: мастакі, муральнікі, літаратары...

- **А чаму большасць сфармавалася менавіта рускамоўнай?**

- Не будзем забываць, што гісторыя Беларусі ХХ стагоддзя - гэта гісторыя перанасялення і перазасялення. Падчас Другой сусветнай вайны практычна ўсе буйныя гарады і асабліва Мінск страцілі значную частку насельніцтва.

Гэтую нішу занялі прыезджыя з розных куткоў Савецкага Саюза. Беларусь, як і іншыя рэспублікі, свядома засялялі прадстаўнікамі іншых народнасцяў, каб размыць нацыянальны фонд і, вядома ж, нацыянальную мову. Так, "вялікая, магутная руская мова" на працяглы час стала "роднай і агульнай для ўсіх нас".

- **Калі беларуская мова не выконвае функцыі нацыянальнага адрознення, у чым тады яе значэнне і каштоўнасць?**

- Сапраўды, пакуль не выконвае. Але вось што цікава: беларусы (гэта мае суб'ектыўнае адчуванне) - самая загадкавая нацыя сярод усіх славаў. Ёсць у нас загадка, якія розумам не ахапіць. Я не лінгвіст, я кажу толькі пра ўласны адчуванні, якія маюць нейкую эмпірычную аснову. У беларускай мове, акрамя добрых якасцяў, уласцівых любой мове, ёсць яшчэ адна, вельмі цікавая, на маю думку. У параўнанні з мовамі нашых суседзяў-славаў (рускіх, украінцаў, палякаў) яна самая архаічная і менш за ўсё падвяргалася вонкавым уплывам. Яна была закансервавана ў правінцыі. І таму для моваў суседзяў беларуская - як нейкая першапачатковая мова, якая дазваляе ўбачыць, якімі яны былі даўным-даўно. Чаму я так лічу? Як беларус, які добра валодае роднай мовай, я лёгка разумею паляка, рускага, украінца, чэха, славака, славенца... Ім жа значна цяжэй мяне зразумець.

- **А ці няма імавернасці, што закансервавана мова памрэ?**

- Наша мова мае такі шанец ужо трэцяе стагоддзе. Гэта адзін з маркераў містычнай асаблівасці Беларусі. Існуе існуе, але... як бы і не існуе.

- **Хачу пагаварыць пра трасянку, якая ўсё захапіла. Чым кепская прысутнасць і не рускай, і не беларускай, а нейкай трэцяй мовы?**

- Я не думаю, што гэта можа мець значны доўгатэрміновы наступствы. Гэта сут-

якая прыйшла з інтэрнэту? Сёння многія карыстаюцца ёй. Як яе ўплыву адбіваецца на нашай культуры мовы, маўлення?

- Думаю, гэтая з'ява не будзе мець фатальных наступстваў, калі, вядома, "афтар жжот" не зможа выцесніць усе іншыя варыянты вербальнага ўзаемадзеяння. Таму я стаўлюся да гэтага спакойна, як да часткі нейкай субкультуры.

- **Пытанне пра ўзровень валодання замежнымі мовамі ў Беларусі. Ён вельмі нізкі. Гэта зноў праблема Міністэрства адукацыі?**

- Не Міністэрства адукацыі, а канкрэтнай палітычнай сітуацыі. Прагматыка сённяшняга дня не падштурхоўвае беларусаў вывучаць замежныя мовы. Прыток турыстаў у краіну невялікі. Многія беларусы не маюць матэрыяльнай магчымасці падарожнічаць.

Для іх нават кудысьці недалёка, у Варшаву, напрыклад, з'ездзіць - гэта адчувальны ўдар па бюджэце. А тут яшчэ пагроза платы за выезд засвяцілася. У цэлым гэта праблема недастатковай камунікацыі: культурнай і дзелавой, фармальнай і неформальнай. Што хаваць: каб нам паехаць у Заходнюю Еўропу, даводзіцца прайсці праз серыю знявагаў, атрымаваць візу, праз боязь нейкіх спісаў яшчэ і ўнутры краіны. Гэтая зона не стымуляваная, а наадварот, максімальна ўскладненая. А вось сітуацыя ў суседняй Літве зусім іншая. Паглядзіце: руская мова забаронена, англійская - у дасканаласці. Усё змянілася літаральна за 20 гадоў.

- **Вось яшчэ што характэрна: беларус неахвотна ідзе на зносіны з незнаёмым. Чаму так?**

- Я думаю пра гэта. Гэта наступствы татальнай несвабоды, якая разлітая ў беларускі паветры. Калі чалавек не адчувае сябе свабодным, ён робіцца агрэсіўным, займае абарончую пазіцыю ў любой прасторы.

- **А якое сёння стаўленне да нецэнзурныя ў нашым грамадстве?**

- Мне здаецца, цяпер робіцца спроба маргінальнай легалізацыі гэтай з'явы. І гэта адбываецца праз няправільную пабудову іерархіі культурных каштоўнасцяў і каштоўнасцяў наогул. Слова "прыстойнасць" - калі яно гучала з якіх-небудзь трыбун? Слова "мараль" - ледзь не ляянка сёння. Людзям яшчэ тлумачыць трэба, хто такі "гэты мараль".

Пры тым у нас адсутнічае сапраўдная эліта. Мы гаварылі ўжо, што ёсць людзі, якія спрабуюць прысвоіць сабе гэты статус. Але яны не могуць запоўніць яго належным зместам. Ёсць фармальна таблічка "эліта". А ўнутры - у найлепшым выпадку пустата. А ў найгоршым - кавалак лайна.

- **А калі ўзяць так званую падонкаўскую мову,**

якая прыйшла з інтэрнэту? Сёння многія карыстаюцца ёй. Як яе ўплыву адбіваецца на нашай культуры мовы, маўлення?

- Думаю, гэтая з'ява не будзе мець фатальных наступстваў, калі, вядома, "афтар жжот" не зможа выцесніць усе іншыя варыянты вербальнага ўзаемадзеяння. Таму я стаўлюся да гэтага спакойна, як да часткі нейкай субкультуры.

Яны часам дазваляюць сабе тое, што ні адзін прыстойны чалавек сабе не дазволіў бы. Гэта датычыць і паводзін, і прыныцаў, і гаворкі. Усё гэта мутным патокам цячэ ў народ. А народ глядзіць і думае: ага, вось як трэба, каб у эліту вытальных наступстваў, калі, вядома, "афтар жжот" не зможа выцесніць усе іншыя варыянты вербальнага ўзаемадзеяння. Таму я стаўлюся да гэтага спакойна, як да часткі нейкай субкультуры.

- **У нас дзве афіцыйныя мовы - руская і беларуская. Наша краіна ў гэтым сэнсе не ўнікальная. Ці можаце Вы параўнаць сітуацыю ў Беларусі і ў іншых краінах з некалькімі дзяржаўнымі мовамі? Ці добры для нас білінгвізм?**

- Мне цяжка меркаваць пра тое, якая сітуацыя ў іншых бі-, трылінгвістычных краінах. Але ёсць відавочная агульная заканамернасць. Калі такая сітуацыя ўспрымаецца грамадствам як нармальная, калі яна не навізаная, калі няма канфліктаў на моўнай глебе, значыць, усё ў парадку. У нашай краіне мова некалькі дзесяцігоддзяў была падставай для палемікі і канфліктаў. Значыць, нешта не так. Таму параўнанні з Бельгіяй або Швейцарыяй некарэктныя. У нас не тое ж самае. У нас склаліся зусім іншыя гістарычныя абставіны.

Што да білінгвізму, то з аднаго боку, гэта добра: чым больш мы ведаем і ўмеем, тым мы багацейшыя і больш гарманічныя. Гэта відавочна. Але асноўная бяда ў тым, што беларуская мова ўжо некалькі стагоддзяў існуе ў стане ўмоўнай забароны. Жорстка дэклараванай або завуляванай, але ўсё ж забароны. Я мару пра той час, калі ў Беларусі білінгвізм будзе перавагай, сапраўднай каштоўнасцю нашай культуры. І хацелася б, каб побач з беларускай мовай паўстала з часам польская, украінская... Каб яны вывучаліся з цікавасцю. Але каб галоўнай мовай, якая вызначае нас як народ, была беларуская. Мы ўсё ж беларусы.

- **Што кардынальна зменіцца ў нашым жыцці, калі беларуская мова стане галоўнай?**

- У першую чаргу з'явіцца ментальнае адчуванне самадастатковай супольнасці, гатовай абараняць свае каштоўнасці. Сапраўдныя каштоўнасці часта падвяргаюцца агрэсіі і ўмацоўваюцца праз спробы іх абараніць. Яны дазваляюць вызначыць, хто мы і што мы, у чым мы гнуткія, а ў чым - цвёрдыя, як камень. Нацыянальная мова - адна з такіх каштоўнасцяў. Напэўна, самая важная.

Гутарылі:

Ганна Трубацова,
Вольга Блажэвіч.

Фота - Аляксандр Tarantino

Ждановіч

(журналісткае агенцтва

"Таранціны і сыны").

Сайт

"Будзьма беларусамі".

Як "Світанак" узняўся над Рыгай

Сёння, 27 лістапада спаўняецца 25 гадоў з дня заснавання Латвійскага таварыства беларускай культуры "Світанак". Сябар Рады ЛТБК "Світанак", сябар Вялікай Рады МГА "ЗБС "Бацькаўшчына" Вячка Целеш расказвае пра тое, як п'яствала Таварыства.

Быў цікавы час - 1988-89 гады - час Атмоды (Адраджэння) ў Латвіі, гарбачоўская вясна (перабудова) прынесла хвалю ветру свабоды як латышам, так і прадстаўнікам іншых нацыянальнасцяў Латвіі з еўрапейскімі дэмакратычнымі поглядамі і ідэаламі. Той вечар абуджаў, прымушаў не сядзець, а ісці на плошчы, каб разам адрадіць незалежную Латвійскую дзяржаву. Захапіў вечар Атмоды і беларусаў Латвіі. У першую чаргу гэта была інтэлігенцыя: настаўнікі, медыкі, мастакі, інжынеры, а таксама простыя людзі, якім балела за нашу беларушчыню, які бачылі, што з аднаўленнем Латвійскай дзяржавы ім даецца магчымасць адрадіць беларускую школу, беларускую культуру, родную мову, што існавала ў Латвіі ў 1920-30-х гадах.

Тады быў час цікавы, але і час напружаны. Безумоўна, не ўсе беларусы асмеліліся далучацца да тых падзеяў. Да гэтага часу існавала таталітарная савецкая дзяржава СССР са сваёй камуністычнай ідэалогіяй, у якую ўваходзіла і Латвія. Афіцыйныя ўлады імкнуліся спыніць развал савецкай імперыі, іх падтрымлівала пэўная частка савецкіх людзей. У асноўным гэта была наменклатура камуністычнай партыі, патрыёты савецкай дзяржавы, яны стварылі Інтэрфронт для падтрымкі існай улады. Для таго каб супрацьстаяць Інтэрфронту і аднавіць незалежную Латвію, інтэлігенцыя Латвіі быў створаны Народны фронт, у які ўваходзілі і латышы, і таксама многія прадстаўнікі рускіх, палякаў, беларусаў, украінцаў і іншых нацыянальнасцяў. Народны фронт таксама дапамагаў нацыянальным меншасцям у стварэнні нацыянальных культурных таварыстваў Латвіі на аснове закону аб нацыянальнай культурнай аўтаноміі.

У 1988 годзе ў Рызе пачалі стварацца таварыствы польскай, летувіскай, нямецкай і іншых культур. Знайшліся і прадстаўнікі ў трох усходнеславянскіх нацыянальнасцяў, якія вырашылі стварыць таварыства не па нацыянальным прызнаку, каб беларусы і ўкраінцы не разышліся па сваім нацыянальных кватэрах, як яны тады казалі, а былі ўсе разам. Яны прапанавалі стварыць Балта-славянскае культурнае таварыства. Я таксама быў запрошаны на той сход, але калі я тады адчуў і зразумеў, што ў тым аб'яднанні ізноў будзе

дамінаваць, як і ў савецкі час, расейская мова, культура і гісторыя, ізноў будзе галоўным старэйшы брат, то я вырашыў не ўступаць у гэтую арганізацыю: я - не балта-славянін, я - беларус. Так нарадзіліся думкі, і прыспела рашэнне аб стварэнні свайго беларускага таварыства, дзе будзе гучаць нашая мова, дзе мы будзем працягваць справу нашых папярэднікаў беларусаў, якія заклалі падмурак нашай беларускай хаты ў Латвіі яшчэ ў дасавецкія часы. Гэта зразумелі і таксама не ўступілі ў тое таварыства яшчэ некаторыя беларусы, што былі на тым сходзе, хоць некаторыя беларусы засталіся з так званымі балта-славянамі.

У той час у Рыгу наведваўся з Менска мой сябар - вядомы беларускі паэт Сяргей Панізьнік. Калі ён зайшоў да мяне ў майстэрню, я расказаў пра ўсю сітуацыю і пра намер арганізаваць беларускае таварыства культуры. Пасля нашай сустрэчы ён пабываў на свяце 100-годдзя выдання эпасу "Лачплесіс" Андрэя Пумпуры, і там пры сустрэчы з Янісам Пэтэрсам Сяргей расказаў пра намер беларусаў Рыгі заснаваць Беларускае таварыства. Яніс Пэтэрс 11 кастрычніка 1988 года падчас выступлення на ўстаноўчым сходзе Народнага Фронту Латвіі, прапанавалі падтрымаць, дапамагчы беларусам у стварэнні Латвійскага таварыства беларускай культуры, які некалі нас падтрымаў Яніс Райніс.

Пасля гэтага са мною па тэлефоне скантактавалася прадстаўніца Народнага Фронту журналістка Аяя Лацэ, з яе дапамогай ў расейскамоўнай прэсе і на радыё была зроблена інфармацыя аб сходзе беларусаў для стварэння Латвійскага таварыства беларускай культуры. 13 лістапада 1988 года ў памяшканні Дома культуры прафсаюзаў Латвіі ў Старой Рызе на вуліцы Амагу, 5 адбыўся сход. На сходзе была абрана ініцыятыўная група з 16 чалавек па стварэнні таварыства. Была выбрана рэдакцыйная калегія па напісанні статута таварыства. У яе ўвайшлі лекар Сяргук Кузняцоў, мастак Вячка Целеш, інжынер Дзмітры Лаўроў, авіятэхнік Аляксандр Жукаў, слесар Аляксей Ароўка і докер Рыжскага порта сябар Народнага Фронту Латвіі Уладзімір Вусік. 20 лістапада ў майстэрні Вячкі Целеша Рэдакцыйнай групай быў напісаны статут Таварыства, якому была дадзена назва "Світанак" - у гонар вядомай песні І. Лучанка, якая першыя гады была гімнам Таварыства.

27 лістапада 1988 года ў Рызе, у перапоўненай Зялёнай зале Дома культуры прафсаюзаў, адбыўся ўстаноўчы сход Латвійскага таварыства беларускай культуры "Світанак". На ім ад НФЛ выступіла Аяя Лацэ. З таго часу яна стала шчырым сябрам Та-

Сяргей Панізьнік

Auseklis* над Рыгай

...Быў бы Райніс
удзячны сябрыне:
п'яствалі ўтрымалі стэрно!
У "Світанку"
хлапцу і дзяўчыне,
дзе Айчына? - чутно і відно.
Прытуліцца
змаглі, ўкараніцца,
вольнай Латвіі цешаць агні.
Узышла
над "Світанкам" дзяніца
абярэгам спрадвечнай радні.
(*Auseklis /латышск./-
заранка, дзяніца).

варыства і бывала на ўсіх нашых мерапрыемствах. Дарэчы, тады ж да нас далучылася і была сябрам Рады "Світанка" да апошніх сваіх дзён кандыдат філалагічных навук, перакладчыца і аўтарка "Беларуска-латышскага слоўніка", сябар У. Караткевіча і А. Мальдзіса, латышка Мірдза Абала. На ўстаноўчым сходзе быў абраны старшынёй Таварыства - малады вучоны-медык, супрацоўнік Акадэміі навук Латвіі Сяргук Кузняцоў. Я, Вячка Целеш, стаў яго намеснікам, была абрана Рада Таварыства са старшынёй Адольфам Жуком.

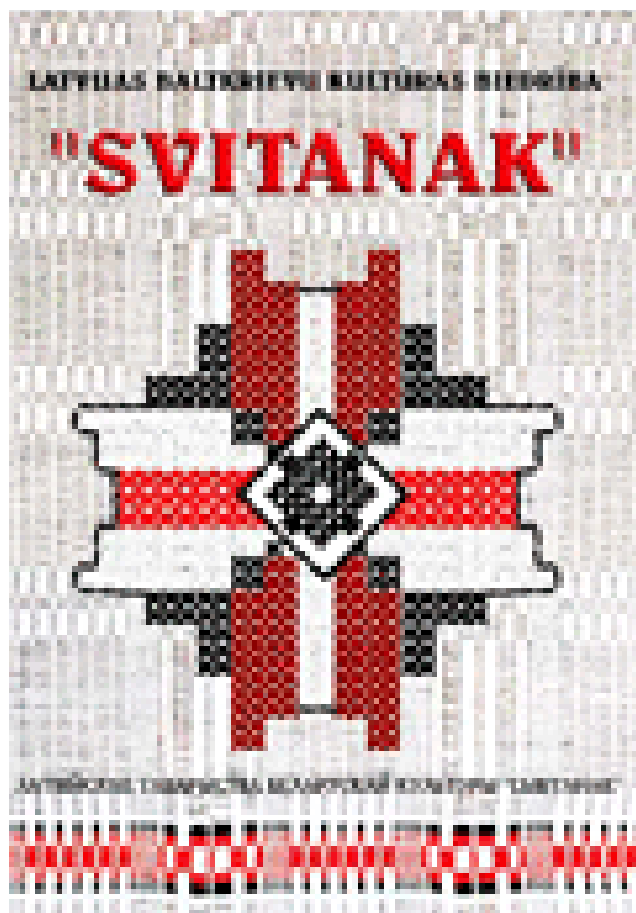
У "Світанак" тады ўступіла больш за сто чалавек. Сяргей Панізьнік быў на першым сходзе і стаў адным з першых сяброў Таварыства.

Асноўнымі мэтамі Таварыства былі: захаванне сваёй ідэнтычнасці, беларускай мовы, культуры і гістарычнай спадчыны, папулярызацыя беларускай культуры ў Латвіі.

Галоўнымі задачамі "Світанка" сталі: адкрыццё ў Рызе беларускай школы, Беларускай мастацкай студыі, заснаванне бібліятэкі, стварэнне ансамбля беларускай песні.

Гэтыя мэты і задачы таварыства паступова рэалізавалі. Найбольш плённымі былі 1989-94 гады, калі ў Беларусі таксама ішло Адраджэнне. Тады ж былі створаны Беларускае мастацкае студыя "Вясёлка", Беларускае няздзельнае школа, Аб'яднанне мастакоў-беларусаў Балты "Маю гонар", Рыжская Беларускае асноўнае школа. У пачатку 1990-х гадоў была створана беларуская радыёпраграма "Світанак" на Латвійскім радыё, якую вялі Сяргук Кузняцоў і Наталля Камілеўская, з 1991 года і да сённяшняга часу яе вядзе Тацяна Касуха. Пазней быў створаны ансамбль "Світанак".

Калі стварылася незалежная Рэспубліка Беларусь, то з боку дзяржавы ўдзялялася шмат увагі і дапамогі "Світанку". У часы Беларускага Адраджэння былі пастаяннымі кантакты "Світанка" з дзяржаўнымі структурамі Беларусі - Міністэрствам культуры і Міністэрствам адукацыі.

Тады ж сябар ініцыятыўнай групы заснавання Таварыства студэнт Рыжскага палітэчнага інстытута Вадзім Паўловіч аднавіў выданне газеты "Голас Беларуса", якая выдавалася Кастусём Езавітавым у 1920-30-х гадах. У 1993 годзе Таварыства з дапамогай Міністэрства інфармацыі Беларусі, Першага Іерарха Беларускай аўтакефальнай праваслаўнай царквы Мітрапаліта Мікалая і Алеся Палескага з Канады пачалося выданне часопіса "Світанак". Цяпер прэсу замяніў інтэрнэт і на сайце "Світанка" www.svitanak.lv можна знайсці шмат цікавай беларускай інфармацыі.

У 1992 годзе Таварыства ўдзельнічала ў Першым з'ездзе беларусаў блізкага замежжа, а ў 1993 годзе - у Першым з'ездзе беларусаў Свету. Сувязі таварыства са згуртаваннем беларусаў свету "Бацькаўшчына", якія пачаліся ў 1990-х гадах, і да сённяшняга часу ніколі не перарываліся.

За 25 гадоў змяняліся і склад, і старшыні Таварыства. На змену старшыні "Світанка" Сяргука Кузняцова, які больш плённа заняўся навукай, прыйшоў навуковец, доктар хімічных навук Мікола Ярчак, які вельмі актыўна працаваў у Таварыстве. Пасля яго ад'езду на педагогічную працу ў Берацейскі ўніверсітэт яго змяніў мастак Васіль Малышчыц. Плённа працавала старшынёй "Світанка" інжынер Тацяна Казак. Пасля яе старшынёй Таварыства была выпускніца Рыжскай беларускай няздзельнай школы фатограф Алена Капыліч (Ціхамірава). Цяпер Латвійскае таварыства беларускай культуры ўзначальвае маладая і актыўная старшыня, псіхалаг Ірына Кузьміч.

За чвэрць стагоддзя існавання "Світанка" ім зроблена

вельмі шмат па адраджэнні і захаванні беларушчыны ў Латвіі, не гледзячы на розныя палітычныя і эканамічныя крызісы, якія адбыліся за гэты час. І гэта дзякуючы таму, што ў Таварыстве стала і даўно працуюць выдатныя рупліўцы на ніве беларускага адраджэння ў Латвіі: журналістка Тацяна Касуха, паэтка і музыка, супрацоўніца бібліятэкі Медыцынскага ўніверсітэта імя П. Страдыня Наталля Камілеўская, дырэктар Рыжскай беларускай асноўнай школы імя Янкі Купалы Ганна Іванэ, былая вучаніца Індранскай беларускай гімназіі, доктар фізіка-матэматычных навук Наталля Цімахавіч, унучка Сяргея Сахарова Нона Ахметулаева, сям'я Ігнатавых, мастак Анатоль Ермаковіч, медсястра Тація Бачкарова і інш.

Надзейнымі сябрамі "Світанка" з пачатку 1990-х гадоў і да канца сваіх дзён былі Ірына Сяргееўна Вількель (Сахарова), дачка слыннага беларускага педагога і фалькларыста, бізнэсмена, фундатар і грамадскі дзеяч Янка Кабановіч, музыка і кампазітар Станіслаў Клімаў.

Таварыства з першых дзён заснавання ўдзельнічае ў розных імпрэзах, фестывалях, канферэнцыях і сустрэчах, якія праводзяцца як дзяржаўнымі структурамі, так і Асацыяцыяй нацыянальных культурных таварыстваў Латвіі імя Ігны Казакевіч. Латвійскае таварыства беларускай культуры "Світанак", світанкаўцы сваёй культурніцкай дзейнасцю, сваёй лялянасцю і падтрымкай дэмакратычнай Латвійскай дзяржавы добра вядомыя ў гэтай краіне. Менавіта прадстаўнікі нашага Таварыства былі і ёсць сябрамі Кансультатыўнай Рады нацыянальных меншасцяў пры прыздэнце Латвійскай Рэспублікі.

Вячка Целеш.

Аб чым гавораць лічбы 17050 і 10750?

У цэнтральнай кнігарні сталіцы на адлегласці 20 - 30 метраў на двух самастойных стэндах прадаюцца адрыўныя календары на 2014 год. Чытач скажа, ну дык і добра, прадаюцца, хай сабе прадаюцца. І я так спачатку ўспрыняў. Але, вось гэтак наша беларускае! Нават павярхоўнае думанне над убачанымі лічбамі прыводзіць у здранцвенне, узнікае пытанне: няўжо гэта праўда? А калі праўда, то што гэта, чаму так?

Лічбы 17050 і 10750 маюць глыбокі, лёсавызначальны сэнс для беларускай нацыі. Яны паказваюць, на першы погляд, як з драбніц складаецца русіфікацыйная магутная інфармацыйная коўдра, якой накрылі ўсю тэрыторыю Беларусі. Мяркуюць самі. На адным стэндзе-вітрыне выставілі толькі два календары: адны беларускамоўны "Родны край" і рускамоўны "Православны календар", а на другім стэндзе-вітрыне астатнія 20 розных рускамоўных календароў. Бачыце, якая павага да адзінага беларускамоўнага календара "Родны край". Выставіце на асобную вітрыну ў адзіноце "Родны край", значыць дэманстраваць рэзервацыйны стан беларускай мовы, а ён і так выдатна бачны любому наведвальніку крамы. Паставіць усе календары разам? Яшчэ горш. Дык знайсці выхад: побач з "Родным краем" паставілі рускамоўны "Православны календар". Тут як бы "роўнасць" і адначасны падтэкставы напамін - тое, што не зрабіў рускі штык, даробіць руская школа і рускае праваслаўе.

Нецярплівы чытач не дачакаецца сэнсу лічбаў 17050 і 10750 у назве артыкула. Давою - гэта кошты аднаго асобніка ў беларускіх рублях: "Родны край" каштуе 17050 руб., а "Православны календар" і ўсе (УСЕ - вось рынкавая беларуская салідарнасць!) каштуюць па 10750 руб. Няўжо не сорамна чынавенству вертыкалі ад самай макукі да дырэктара кнігарні? У размове з сімпатычнай прадавачкай адчуў яе бездапаможнасць за дэскрымінацыю беларускай мовы, за рэзервацыйнае становішча адзінага беларускамоўнага адрыўнага календара на 2014 год.

Вось вам, спадары-панове, роўнасць: колькасная (адзін да двадцці) і рублёвая (17050 і 10750). У якой суверэннай краіне ў падобнай сітуацыі такія суадносіны лічбаў магчымы і ці здольны іх успрыняць, асэнсаваць здаровы розум чалавека, у якога ёсць элементарная здаровая самапавага і мінімальны гонар і адказнасць за свой асабісты лёс, за лёс сваіх дзяцей, унукаў, за свой род, за Бацькаўшчыну? Шукаем адказы разам. Толькі разам Народ сіла.

А можа пішу аб календары "Родны край" занадта эмацыйна? Шаноўны чытач! Дапамажы мне, і не толькі мне, асэнсаваць: у якім стане мы жывём, што з намі робіцца (зрабілі)? Як нам выбіцца з русіфікатарскага балота спачатку на сцэжку, а затым і на ліцвінскую шлях-дарогу, па якой мы пойдзем у беларускамоўную Беларусь.

Прафесар Мікола Савіцкі.

Пра менскія вуліцы

Грамадскае аб'яднанне
"Таварыства беларускай мовы імя Францішка Скарыны"
220034, г. Мінск вул. Румянцава, 13, тэл. 284-85-11, разліковы рахунак
№ 3015741233011 у ЦБП №539 ААТ "Белінвестбанк", г. Мінска, код 739

10 кастрычніка 2013 г. № 78

Сп. М.А. Ладуцку,
старшыні Мінскага гарвыканкама
пр. Незалежнасці, 8
220030, г. Мінск

Аб моўным афармленні назваў гарадскіх вуліц

Паважаны Мікалай Аляксандравіч!

Да нас звяртаюцца жыхары г. Мінска са скаргамі на тое, што ў апошні час пачалі афармляцца на рускай мове назвы вуліц на шльдах некаторых дамоў. Яны прыводзяць канкрэтныя прыклады: "Мяснікова, 37; Московская, 6; Чкалова, 12; Осиповичская, 18; Гусовского, 38; Пономаренко, 4; Харьковская, 90; Пушкина, 24 і 68; Комсомольская, 34; Долгиновский тракт, 193; Чернышевского, 6; Тучинский пер., 4; Румянцева, 17".

У сувязі з гэтым просім Вас вярнуць напісанне вуліц на згаданых вышэй дамах на дзяржаўнай беларускай мове. Гэта будзе цалкам адпавядаць выказванню Кіраўніка нашай краіны на IV Усебеларускім народным сходзе: "Беларуская мова з'яўляецца важнейшым нацыянальным культурным здабыткам".

З павагай, старшыня ТБМ

А. Трусаў.

МІНСКІ ГАРАДСКІ
ВЫКАНАЎЧЫ КАМІТЭТ
ГАЛОЎНАЕ ўПРАЎЛЕННЕ
ІДЭАЛАГІчнай РАБОТЫ,
КУЛЬТУРЫ І ПА СПРАВАХ МОЛАДЗІ

пр. Незалежнасці, 8, 220050, г. Мінск
тэл./факс 218-01-83
e-mail: mgik.id.kult@minsk.gov.by

МІНСКИЙ ГОРОДСКОЙ
ИСПОЛНИТЕЛЬНЫЙ КОМИТЕТ

ГЛАВНОЕ УПРАВЛЕНИЕ
ИДЕОЛОГИЧЕСКОЙ РАБОТЫ,
КУЛЬТУРЫ И ПО ДЕЛАМ МОЛОДЕЖИ

пр. Незалежности, 8, 220050, г. Минск
тел./факс 218-01-83
e-mail: mgik.id.kult@minsk.gov.by

31.10.2013 3/1-3/1584
на № 78 ад 10.10.2013

Старшыні

грамадскага аб'яднання

"Таварыства беларускай мовы

імя Францішка Скарыны"

Трусаву А.А.

Аб моўным афармленні назваў гарадскіх вуліц

Паважаны Алег Анатольевіч!

Па даручэнні кіраўніцтва Мінгарвыканкама Ваш зварот аб скаргах жыхароў г. Мінска пра напісанне на рускай мове назваў вуліц на шльдах некаторых дамоў разгледжаны ў галоўным упраўленні ідэалагічнай работы, культуры і па справах моладзі і камітэце архітэктуры і горадабудаўніцтва Мінгарвыканкама.

Прынцыпова згодны з заўвагамі мінчан, але адпаведна заканадаўству ўласнікі аб'ектаў маюць права на размяшчэнне шльдаў як на беларускай, так і на рускай мовах.

Вашы заўвагі і суправаджальны ліст галоўнага ўпраўлення аб напісанні на беларускай мове назваў вуліц, у тым ліку на дамах, азначаных у звароце, накіраваны ў адміністрацыі раёнаў г. Мінска, жыллёвыя аб'яднанні якія арганізуюць работу па вырабе і ўсталяванні шльдаў з назвамі вуліц.

Начальнік галоўнага ўпраўлення

С.А. Хільман.

Будзе станцыя метро "Плошча Францішка Багушэвіча"

На X Нацыянальным фестывалі архітэктуры "Мінск-2013" прадстаўлены праект трэцяй лініі менскага метро "Зялёны луг". Прынамсі тых станцый, якія запланавана пабудаваць у найбліжэйшы час.

Праект станцыі "Юбілейная плошча" стварыў Вячаслаў Лапата.

Станцыя "Плошча Францішка Багушэвіча" атрымала назву па прапанове ТБМ. Архітэктары Уладзімір Целяпнёў і Аляксандра Гаркуша стварылі дызайн у светла-карычневым колеры, сама станцыя будзе адносна невялікай.

Станцыю "Вакзальная" спраектавалі Уладзімір Целяпнёў, Вольга Целяпнёва і Аляксандр Якубец.

Станцыя "Кавальская Слабада". Аўтары праекта -

Рыгор Васільеў, Вольга Целяпнёва, Уладзімір Целяпнёў і Ганна Кузьміч.

Станцыю "Аэрадромная" Уладзімір Целяпнёў, Таццяна Жарабцова і Дзяна Нікіценка стварылі згодна з назвай, некаторыя элементы дызайну нагадваюць часткі самалётаў.

"Немаршанскі сад", праект Рыгора Васільева і Алены Майсевич, будзе афор-

млени сціпла, з вялікай колькасцю светла-зялёнага колеру.

"Слукці гасцінец", спраектаваны Вячаславам Лапата, мусіць мець нешта ад слукціх паясоў.

20 верасня горадабудаўнічы савет зацвердзіў праекты станцый. Першыя з іх з'явіцца ў 2017 годзе.

Наш кар. Фота tut.by.

Віншуем сяброў ТБМ, якія нарадзіліся ў снежні

Абдулаева Святлана Іосіф.
Агуновіч Эдуард
Адамніс Валянцін Канстанц.
Аксючыц Ганна Аляксандр.
Аксючыц Галіна Уладзімір.
Алейнік Віталь
Андрасовіч Таццяна Валянц.
Аношка Любоў Іосіфаўна
Антаноўская Людміла
Анцыповіч Мікалай
Арцюшэнка Вікторыя Уладз.
Асадчая Алена Валдзімаўна
Атрахімовіч Вячаслаў
Аўласка Ала
Афанасенка Кацярына Уладз.
Багінская Аўгіння Ніна
Багнюк Любоў
Басеў Канстанцін Генадзевіч
Бандарчык Вікторыя Ігар.
Бартошык Наталля Пятроўна
Бацян Валянціна
Бацяноўскі Аляксандр Рыг.
Баярчук Алена
Бедка Іван
Берняковіч Іна
Бойка Валянцін Юр'евіч
Буданаў Зміцер Львовіч
Букачова Алена Уладзімір.
Бурак Жанна Генадзеўна
Бурносаў Раман Генадзевіч
Бусловіч Святлана Анатол.
Вабішчэвіч Аляксандр Мік.
Вайдашэвіч Жанна Пятроўна
Верабей Янка Міхайлавіч
Водзіч Наталля
Волкава Ала
Гагуліна Юлія Аляксандр.
Гайдаровіч Анжаліка
Галіноўская Ніна Васільеўна
Галкоўскі Аляксандр Алякс.
Гарох Мікалай
Гарэцкі Радзім Гаўрылавіч
Гацкі Уладзімір Венядзімавіч
Гінько Марыя Уладзіміраўна
Гнятуля Алег Аляксандравіч
Гракун Валянціна Іосіфаўна
Грамька Алена Віктараўна
Гром Ігар Віктаравіч
Груздзеў Аляксандр Ігаравіч
Грыгаровіч Вітаўт Іванавіч
Грыневіч Ганна Васільеўна
Грыцаў Тарас
Грэйт Таццяна Міхайлаўна
Грэская Браніслава
Гук Уладзімір Пятровіч
Гурыновіч Генадзь Аркадз.
Дабрынец Аляксей Васільев.
Давідовіч Дзмітры
Даманава Лідзія Дзмітрыеўна
Дамарацкі Аляксандр Уладз.
Дашкевіч Г. С.
Двілянская Бэла
Дземідовіч Ігар Славаміравіч
Дзем'яновіч Т. А.
Дзяменцева Ірына

Донаў Павел Пятровіч
Доўжык Андрэй Ігаравіч
Дрозд Юля
Дунецкі Тадэвуш Віктаравіч
Дучыц Людміла Уладзімір.
Егіпцава Таццяна Уладзімір.
Ермалёнак Марыя Георгіеўна
Еўдакіменка Святлана
Жаўнярчук Ларыса Васіл.
Жучкова Наталля Яўгенаўна
Захарэвіч Андрэй Леанідавіч
Зелянко Вольга Уладзімір.
Зімніцкая Ірына
Ільніч Дар'я Сяргееўна
Каваленка Святлана Пятр.
Кавалеўскі Сяргей
Кажан Анатоль Лазаравіч
Казачок Ларыса
Калыска Ірына
Каляда Ірына
Камароўскі Андрэй Уладзім.
Кардаш Глеб
Каржэўскі Віктар Мікалаевіч
Каркота Анэліка
Касатая Таццяна Уладзімір.
Каспяровіч Паліна Уладзімір.
Кастанаў Аляксандр
Кашчэў Аляксандр
Кім Таццяна Андрэеўна
Клімовіч Ірына Яўгенаўна
Клок Валянціна
Кронан Генадзь
Краўчук Сяргей
Курневіч Лізавета Васільеўна
Курчынскі Браніслаў Браніс.
Курьльчык Мікалай Пятров.
Кутырло Віталь Эдуардавіч
Кухарчык Вольга Сяргееўна
Лабковіч Мікалай Мікалаевіч
Лашук Міхаіл
Лемцігова Валянціна Пятр.
Логвінава Вольга Іванаўна
Лозка Алесь Юр'евіч
Лукашэвіч Алена
Лук'янцаў Алег
Лявіцкі Ягор Вацлававіч
Макарэвіч Нікадзім Аляксан.
Малахаў Зміцер
Мамай Часлава Чаславаўна
Марговіч Людміла Васіл.
Матчэня Алег
Мікалаеў Андрусь Васільев.
Мілаш Валеры Уладзіславав.
Міткавец Аляксандр
Мішкевіч Ірэна Вітольдаўна
Мядзведзева Валянціна
Мядзюта Аляксандр
Ніканаровіч Генрых
Нікіціна Зінаіда
Новік Мікалай Аляксандрав.
Новік Таццяна
Падгол Уладзімір
Паляшчук Наталля
Пантус Сяргей Іванавіч
Панцялей Аляксандр Уладз.

Папека Мікалай
Пархімовіч Сяргей Аляксандр.
Паўлавіцкі Станіслаў
Пахлопка Ніна Аляксееўна
Пека Зоя Пятроўна
Піменева Алена Анатольеўна
Пішчулёнак Марына
Плакса Ёладзімір
Поцька Віталь Станіслававіч
Пракаповіч Ігар Міхайлавіч
Прыбыльская Наталля
Пудаў Дзмітры Леанідавіч
Пятроўская Алена Аляксан.
Раеўскі Аляксандр Аляксандр.
Русецкая Ала
Рыжая Аляксандра Васіл.
Савіцкая Тэрэза Міраслав.
Сагідуліна Лідзія Дзмітр.
Садовіч Юры Аляксандрав.
Сакалоў Багдан Анатольевіч
Свідуновіч Галіна
Севярынец Павел Канстанц.
Семяненка Таццяна Леанід.
Сівы Сяргей
Скуратовіч Аляксей Анатол.
Слінько Аляксандр Віктар.
Сныткіна Вольга Анатол.
Станішэўскі Віталь Валянцін.
Станкевіч Наталля Аляксан.
Стралко Валер Васільевіч
Стральцоў Аляксандр Вікт.
Супаненка Павел Ігаравіч
Талерчык Аляксандр Сямён.
Трафімчык Таццяна Уладзім.
Трушко Уладзімір
Урублеўская Лізавета Мікал.
Фунт Аляксандра
Халезіна Дзіяна
Хальпукова Вольга
Харак Анастасія Уладзімір.
Хітрыкава Галіна Уладзімір.
Худанёнак Ірына
Цівончык Мікалай Канстанц.
Ціханчук Алена Ігараўна
Цыва Андрэй Вітальевіч
Цыцьліна Таццяна Міхаіл.
Чуйко Аляўціна Аляксееўна
Шалахоўскі Аляксей Леанід.
Шалкоўская Людміла Віктар.
Шаравар Мікалай Лазаравіч
Шаршун Алена Сяргееўна
Швед Аляксандр Аляксандр.
Шушкевіч Станіслаў Станісл.
Шчэрбік Зміцер Васільевіч
Шыманец Віржыня
Шымук Марыя Дзмітраўна
Шыцёнак Наталля
Шышко Вальдэмара Альбер.
Шышко Іван Валянцінавіч
Шэпетаў Мікалай Васільевіч
Юданаў Віктар Канстанцін.
Юшкевіч Міхаіл Валянцінав.
Ягодда Марына Уладзіслав.
Яўменаў Альберт Піліпавіч

У Менску пачынаецца набор у беларускі дзіцячы гурток для дзетак 2-3-х гадоў

Паважаныя бацькі! У Менску пачынаецца набор у дзіцячы гурток для дзетак 2-3-х гадоў і іх бацькоў, дзе прафесійны псіхолог на беларускай мове будзе рыхтаваць Вашых дзетак да садка. Там Вас чакае шмат чаго цікавага і карыснага! Каб пачалася праца гуртка, трэба сабраць групу мінімум з 5 чалавек. Падрабязней можна даведацца, даслаўшы ліст на belsadki@gmail.com ці ў суполцы на VK (https://vk.com/mova_dzeczyam) ці Facebook (<https://www.facebook.com/groups/575303142506886/>). Ініцыятыва "Вучымся па-беларуску".

Рэспубліканская Рада ТБМ

Планаве паседжанне рэспубліканскай Рады ГА "ТБМ імя Францішка Скарыны" адбудзецца 1 снежня 2013 года ў Менску па вул. Румянцава, 13.

Пачатак паседжання ў 11.00.

Пачатак рэгістрацыі ў 10.00.

На павестку дня выносяцца наступныя пытанні:

1. Абмеркаванне праекта плана работы ГА "ТБМ імя Ф. Скарыны" на 2014 г.

2. Аб зменах у Сакратарыяце ГА "ТБМ імя Ф. Скарыны".

3. Рознае.

Просьба да сяброў Рады падрыхтаваць свае прапановы ў план работы арганізацыі на наступны год і прывезці іх на паседжанне.

У Гародні прэзентавана першая кніга пра Наталлю Арсенневу

23 лістапада ў Гародні прэзентавана кніга "Наталля Арсеннева. Шлях да Беларусі", напісаная Алай Петрушкевіч. Гэта першая кніга пра эмігранцкую паэтку. Прэзентацыя адбылася ў артгалерэі "Крыга".

Прафесар Гарадзенскага ўніверсітэта Аляксей Пяткевіч, які рэдагаваў кнігу, лічыць, што як паэтка Наталля Арсеннева паднята над зямлёй.

- Хаця ўсякі паэт любіць падымца над зямным, будзённым, праязічным. Але ў Арсенневай гэта абсалютна арганічная якасць. Яна калі і апускаецца на зямлю, то зямля ў яе напоўненая чарамі. Зямля - гэта не тая, па якой ходзяць, нешта робяць. Гэта нешта іншае, чаго мы, звычайныя людзі не можам спасцігнуць, не можам адчуць.

Раней не было кнігі пра Арсенневу, таму цікавая як усякая першая кніга. Яна была напісаная на адным дыханні,

зачынаў Аляксей Пяткевіч. Аднак Ала Петрушкевіч удала класіфікавала, што працавала над ёй дзесяць гадоў.

Арсеннева была для нас доўга недасяжнай, жыла за мяжой з 1944 года. Яна нікога асаблівага не зрабіла, як толькі выдала кнігі, сказаў прафесар.

Ала Петрушкевіч гаварыла пра "загадку Наталлі

Арсенневай", аб тым, як яна, небеларуска, стала вядомай беларускай паэткай.

У вечарыне ўдзельнічалі калегі аўтаркі па ўніверсітэце імя Янкі Купалы, крытык Ігар Жук і паэт Анатоль Брусевіч. Прышлі маладыя аматары паэзіі, студэнты, гучалі беларускія народныя песні.

Радзё Свабода.

Памятная дошка протаіерэю Іосіфу Каяловічу ў Лідзе

На мінулым тыдні ў Лідзе прайшлі шырокамаштабныя святкаванні з нагоды 150-х угодкаў Лідскага Свята-Міхайлаўскага кафедральнага сабора.

21 лістапада, у дзень святаго Архістратыга Божыя Міхаіла і іншых Нябесных Сіл бесцясных Высокапрэасвя-

шчэннейшы архіепіскап Наваградскі і Лідскі Гурыі здзейсніў Боскую Літургію з гэтай нагоды. Архірэі ўзначаліў святочны Хросны ход вакол сабора і высвяціў памятную дошку з барэльефам протаіерэя Іосіфа Каяловіча - першага

настаяцеля Свята-Міхайлаўскага сабора, які больш за паўстагоддзя нёс тут паслушэнства настаяцеля аж да самай сваёй смерці ў 1919 годзе.

Як адметнасць падзеі трэба адзначыць, што памятная дошка брату вядомага за-

ходнерусіста, гісторыка Міхаіла Каяловіча выканана на беларускай мове. Першы скульптурны вобраз Іосіфа Каяловіча стварыў сьлянін лідскі скульптар Вадзім Вераб'ёў. Барэльеф адліты ў Лідзе.

Наш кар.

Добры дзень.

Хачу з чытачамі нашай газеты падзяліцца добрай навіной. У Гародні ў Каложскай царкве даўно ў першую нядзелю кожнага месяца літургія вядзецца на беларускай мове.

А цяпер, з гэтага месяца - кожную суботу.

С павагай Аляксандр.

Абвешчаны конкурс для школьнікаў "1939 год у памяці жыхароў Беларусі"

Інтэрнет-праект "Беларускі архіў вуснай гісторыі" МГА "Гісторыка" і ГА "Дзярыюш" запрашаюць вучняў старшых класаў сярэдніх школ і навучэнцаў сярэдніх спецыяльных навучальных устаноў да ўдзелу ў конкурсе "1939 год у памяці жыхароў Беларусі".

Аб'яднанне ўвосень 1939-га года этнічных земляў Беларусі ў межах БССР і яго наступствы - актуальная тэма для беларускай гісторыі. У 2014 годзе будзе адзначацца 75 год гэтай падзеі. Вельмі важнай гістарычнай крыніцай для вывучэння таго, што адбывалася ў верасні 1939, з'яўляюцца вусныя ўспаміны людзей, якія аказаліся сведкамі тых пераўтварэнняў.

Што адбылося ўвосень 1939 года? Як гэтыя падзеі паўплывалі на жыццё беларусаў па абодва бакі мяжы? Які вобраз тых пераўтварэнняў захавала памяць беларусаў? Якое значэнне для гістарычнага лёсу беларускай нацыі мае восень 1939 года? Калі вам цікаваы гэтыя пытанні, значыць наш Конкурс для вас!

Для ўдзелу ў конкурсе неабходна звярнуцца да вус-

ных успамінаў. Гэта значыць, да сведчанняў людзей пра падзеі 1939 г. і тыя змены, якія прынесла ў жыццё беларусаў саветская ўлада. Вусныя ўспаміны дазваляюць паглядзець на гістарычную падзею вачыма канкрэтнага чалавека.

У складзе журы вядомыя навукоўцы, спецыялісты па вуснай гісторыі. Старшыня журы - доктар гістарычных навук Алесь Смалянчук.

Тэрмін правядзення конкурсу - з 15 кастрычніка 2013 года па 15 мая 2014 года. Чакаем конкурсныя працы і вашыя пытанні на электронную скрыню: konkurs@nashapamiac.org ці па адрасе: МГА "Гісторыка" 220000, а/с 128 (з пазнакай "Конкурс для школьнікаў").

Апошні тэрмін падачы прац - 15 мая 2014 года (фіксуецца па паштовым штэмпелі ці даце дасылкі электроннага ліста). Працы, дасланыя пазней, не прымаюцца.

Пераможцы і найбольш актыўныя кіраўнікі атрымаюць каштоўныя прызы і дыпламы. Лепшыя працы будуць апублікаваныя, а іх аўтары - запрошаныя на навуко-

вую канферэнцыю з удзелам вядомых гісторыкаў.

Конкурсная праца павінна ўключыць наступныя лічбавыя файлы:

- Тэкст эсэ, напісанага на падставе вусных успамінаў і іншых крыніц;

- Дадаткі (аўдыё- ці відэафайл інтэрвію, апытальнік, анкета рэспандэнта(ў), копіі фотаздымкаў, дакументаў і інш).

Мінімальны памер працы - 10.000 знакаў, што прыкладна складае 4-5 старонак А4, інтэрвал 1,5.

Працу можна рабіць індывідуальна, альбо групай, самастойна ці з дапамогай кіраўніка.

Матэрыялы для працы і метадычныя рэкамендацыі для напісання конкурснай рабаты можна спампаваць ў спецыяльнай рубрыцы па адрасе www.nashapamiac.org/archive/konkurs1939.html

Па пытаннях звяртайцеся па тэлефонах: 8 029 3975215 (Вольга), 8 029 3583184 (Павел).

Жадаем натхнення і поспехаў!
budzma.org

Ахвяраванні на ТБМ

- Кішкурна Уладзімір - 100000 р., г. Менск, Рада ТБМ Цэнтр. р-на
- Краўчанка Анатоль - 200000 р., г. Менск
- Шкуран А. - 30000 р., г. Менск
- Антанюк Іван - 100000 р., г. Менск
- Гагуліна Юлія - 50000 р., г. Менск
- Зянько Вадзім - 50000 р., Дзяржынскі р-н.
- Панамароў Сяргей - 50000 р., г. Менск
- Мяшкова Наталля - 100000 р., г. Астравец
- Астравецкі А.А. - 50000 р., г. Берасце
- Васіна А.Г. - 50000 р., г. Гомель
- Масакоўскі Уладзімір - 50000 р., г. Салігорск
- Усціновіч Васіль - 100000 р., п. Лясны, Менскі р-н
- Кавалёў С.А. - 15000 р., г. Менск
- Кукавенка Іван - 100000 р., г. Менск
- Бамбіза Мікола - 500000 р., г. Менск
- Нурава Т.А. - 40000 р., г. Менск
- Чайкоўскі П.І. - 150000 р., г. Менск

- Грышан М.П. - 50000 р., г. Дзятлава
- Шыёнак Е.Б. - 150000 р., г. Менск
- Прылішч Ірына - 50000 р., г. Менск
- Лазарук Тамара - 50000 р., г. Менск
- Раманік Т. - 100000 р., г. Менск
- Сныткіна Г.А. - 50000 р., г. Менск
- Гуркова А.В. - 30000 р., г. Менск
- Сечка Дз. М. - 200000 р., п. Грыбоўня, Салігорскі р-н.

- Касцюкевіч Дз. С. - 50000 р., г. Чэрвень
- Птушка С.І. - 30000 р., в. Хільчыцы, Жыткавіцкі р-н

- Шкірманкоў Ф. - 50000 р., г. Слаўгарад
- Касяк К. - 50000 р., г. Менск

Дзейнасць ГА "ТБМ імя Францішка Скарыны" па наданні роднай мове рэальнага статусу дзяржаўнай вымагае вялікіх выдаткаў. Падтрымаць ТБМ - справа гонару кожнага грамадзяніна краіны.

Просім Вашыя ахвяраванні дасылаць на адрас, вул. Румянцава, 13, г. Мінск, 220034, альбо пералічыць на разліковы рахунак ТБМ №3015741233011 у Аддзяленні № 539 ААТ "Белінвестбанка" код 739 (УНП 100129705) праз любое аддзяленне ашчадбанка Беларусбанк.

Паведамленне		Грамадскае аб'яднанне "Таварыства беларускай мовы імя Францішка Скарыны" УНП 100129705	
		АТВАРЫЛЬНИК ПЛАТЭЖУ	
		АДДЗЯЛЕННЕ № 539 ААТ "Белінвестбанк"	
		НАША БАНКА	
Рахунак атрымальніка	3015741233011	Асабовы рахунак	739
(протвічачы, імк, імк па-беларуску, адрас)			
Від плацяжы		Дата	Сума
Ахвяраванні на дзейнасць ТБМ			
Касір		Пеня Рахам	
Плательшчык			
		Грамадскае аб'яднанне "Таварыства беларускай мовы імя Францішка Скарыны" УНП 100129705	
		АТВАРЫЛЬНИК ПЛАТЭЖУ	
		АДДЗЯЛЕННЕ № 539 ААТ "Белінвестбанк"	
		НАША БАНКА	
Рахунак атрымальніка	3015741233011	Асабовы рахунак	739
(протвічачы, імк, імк па-беларуску, адрас)			
Від плацяжы		Дата	Сума
Ахвяраванні на дзейнасць ТБМ			
Касір		Пеня Рахам	
Квітанцыя			
Касір		М.П.	
Плательшчык			

Цікавая сустрэча ў Магілёве

Цікавая сустрэча адбылася 14 лістапада на гуртку беларускай мовы Магілёўскага гарадскога арганізацыі ТБМ. Пра знаёмства з беларускай паэтыкай Зоськай Верас і яе сына, іншымі дзеячамі беларускай культуры, а таксама пра свой багаты на падзеі лёс расказвала жыхарка Магілёва Лілея Міхайлаўна Кузьменка.

З пяці год Лілея Міхайлаўна жыла ў пасляваеннай Вільні, да таго ў зусім дзіцячым узросце пабываўшы ў канцлагерах у Нямеччыне і ў Аўстрыі. "Аўстрыякі былі добрыя людзі," - кажа Лілея Міхайлаўна. "Бывала так, што аўстрыец падб'ягаў да калючага дроту

Зоську Верас. "Я і не ведала тады, што яна - Зоська Верас. Мне не казалі. Яна жыла ў драўляным доме, было шмат карцін, сярод іх партрэт Фабіяна Шантыра і партрэт самой Зоські Верас з кошкай на калянах. Потым гэты дом згарэў. Я вельмі сябрала з яе сынам - Антонам Шантырам. Ён працаваў падчас вайны ў газете "Сцяг Працы", дзе выступаў і супраць Гітлера, і супраць Сталіна. Немцы не зрабілі яму нічога, а калі прыйшлі Саветы, то яго арыштавалі і прысудзілі да расстрэлу, замяніўшы расстрэл на 25 год зняволення". Ведала Лілея Міхайлаўна і гісторыка Генадзя Кісялёва. "Такога шчырага гісторыка я больш не ведала". Пазнаёмілася ў свой час і з Караткевічам. "Ён прыйшоў да нас у хату, калі я вучылася ў кансерваторыі. У яго на плячы быў бабінны магнітафон, ён запісваў народныя песні. Мая маці спявала песні. Караткевіч сказаў мне, што будзе сябраваць са мной, калі буду размаўляць па-беларуску". "Караткевіч не браў у свае ра-

кога шчырага гісторыка я больш не ведала". Пазнаёмілася ў свой час і з Караткевічам. "Ён прыйшоў да нас у хату, калі я вучылася ў кансерваторыі. У яго на плячы быў бабінны магнітафон, ён запісваў народныя песні. Мая маці спявала песні. Караткевіч сказаў мне, што будзе сябраваць са мной, калі буду размаўляць па-беларуску". "Караткевіч не браў у свае ра-

паміж нацысцкіх вышак і кідаў за дрот бохан хлеба, а сам уцякаў, каб не застрэлілі". Расказвае і пра жыццё пасляваеннай Вільні. "Мова беларуская жыла ў Вільні дрэнна - не было школ, дзяцей аддавалі ў расійскія, літоўскія ці польскія школы. Але народ у хатах гаварыў па-беларуску. Аднак беларусамі сябе не надта называлі, часцей "тутэйшымі". Мы дзецьмі ведалі пра тры мовы і любілі кожны новы дзень гаварыць паміж сабой на іншай мове - сёння па-польску, заўта па-літоўску. Але інтэлігенцыя трымалася беларуска і памятала, што Вільня - наша".

Распавяла госця і пра

маны нічога проста так, зніадкуль. І ў раман "Каласы пад сярпом тваім" трапіў выраз маёй маці: "Калі баяла ажніцца з чорным, то якія ў іх будучы дзеці - хіба ў шашачкі?" Лілея Міхайлаўна распавяла, што вельмі станоўча на патрыятызм Уладзіміра Караткевіча паўплывала вучоба ў Кіеўскім універсітэце.

Сустрэча з Лілеяй Міхайлаўнай прайшла вельмі цёпла. На развітанне яна выказала надзею на будучыню беларушчыны: "Наша мова будзе жыць, калі ёю будзе размаўляць моладзь".

Магілёўская
гарадская арганізацыя ТБМ
імя Ф. Скарыны.

Лідскія літаратурна-музычныя зазімкі

Сёлета ў Лідзе ў рамках кампаніі "Будзьма" ўдалося аднавіць даўні праект "Лідскія літаратурна-музычныя зазімкі". Зазімкі - гэта ці конкурс, ці фестываль, ці канцэрт, як калі атрымаецца. Сёння галоўным арганізатарам зазімак выступала Лідская цэнтральная раённая бібліятэка імя Янкі Купа-

лы. І прымеркавалі імпрэзу да 215 угодкаў з дня нараджэння Адама Міцкевіча, які будзе адзначацца на Каляды. Але перад Калядамі заўсёды пост, таму зазімкі праводзяцца ў канцы лістапада.

Сёлета ў Лідзе прыехаў выкладчык Магілёўскага дзяржаўнага ўніверсітэта імя

Аркадзя Куляшова кандыдат філалагічных навук, паланіст Віталь Еўмянкоў і капэля Алеся Ляся з пад Ракава. Узначальвала літаратурна-му-

зычны дэсант харэограф Алена Прохарава.

Адбыліся дзве творчыя сустрэчы. Днём - са студэнтамі Лідскага каледжа, а вечарам сабраліся лідзяне больш сталага веку, але і там, і там былі поўныя залы.

Віталь Еўмянкоў распавядаў пра Адама Міцкевіча: днём - пра маладога, пра філамата, а вечарам - пра сталага, пра ліцвіна-патрыёта. Які націск быў на Міцкевіча, каб ён у "Пане Тадэвушы" замяніў "Litwo! Ojczyzno moja!.." на "Polsko! Ojczyzno moja!..". Не замяніў. Дарэчы сп. Еўмянкоў прывёз з сабой кнігу "Пан Тадэвуш" 1834 года выдання, г.зн прыжыццёвае выданне, у якім якраз і змешчана знакамітае тлумачэнне для палякаў беларускага слова "свірэпа" ("burzszynowy swierzop").

Тэму Міцкевіча і філаматаў працягнула капэля Алеся Ляся. Акрамя кіраўніка ў Лідзе прыехалі скрыпачка Алена Мясешка, дарэчы, родам з г. Бярозаўка Лідскага раёна і Алеся Сівохіна, рэжысёр народнага тэатра "Жывое слова". Выступ музыкаў пачынаўся з песень філаматаў і расповедаў

Алеся Ляся пра гэтыя песні. Песні філаматаў гучалі па-польску і па-беларуску.

Затым справа пераходзіла да народнай музыкі і народных інструментаў. Скрыпкі, дуда, бубен, басэты і цымбалы гучалі ў невялікай зале бібліятэкі ўжывую, без мікрафонаў. Выдатная акустыка і захопленыя слухачы.

Алеся Лось па ходу распавядаў пра гісторыю народных інструментаў, пра тое, як у 30-х гадах мінулага стагоддзя загадалі кожнай рэспубліцы мець сімвалічны народны інструмент, і ў беларусаў мела быць такім інструментам менавіта дуда, але ўзніклі пэўныя складанасці, і Шырма з Жыдовічам спыніліся на цымбалах, хоць цымбалы ведаў яшчэ Піфагор, але цымбалы сталі такі сімвалам беларускай музыкі.

Днём не хапіла часу, а вечарам справа дайшла да танцаў. Да гасцей далучыўся мясцовы гурт "Скудрынка". Полькі тыпу "Полька-паспа-літка" - то не дзіва, але людзі выйшлі і на літоўскую "Ойру".

Зазімка адгулялі, зіма можа прыходзіць.

Яраслаў Грынкевіч.

Рэдактар Станіслаў Вацлававіч Суднік

Рэдакцыйная калегія:

Алена Анісім, Юрась Бабіч, Юля Бажок, Марыя Баравік, Вінцук Вячорка, Юрась Каласоўскі, Леакадзія Мілаш, Максім Новік, Язэп Палубятка, Аляксей Пяткевіч, Уладзімір Содаль, Станіслаў Суднік, Павел Сцяцко, Алег Трусаў.

<http://nashaslova.mns.by/> <http://pawet.net/>
<http://kamunikat.org/> <http://tbn-mova.by/>

Аўтары цалкам адказныя за падбор і дакладнасць прыведзенай інфармацыі

Газета надрукавана ў Лідскай друкарні.
231300, г. Ліда, вул. Ленінская, 23.
Газета падпісана да друку 25.11.2013 г. у 10.00. Замова № 2155.
Аб'ём 2 друкаваныя аркушы. Наклад 2000 асобнікаў.
Падпісны індэкс: 63865.
Кошт падпіскі: 1 мес. - 5050 руб., 3 мес. - 15150 руб.
Кошт у розніцу: па дамоўленасці.

Заснавальнік:

ТБМ імя Францішка Скарыны.

Пасведчанне аб рэгістрацыі № 908 ад 18 снежня 2009 г. выдадзена Міністэрствам інфармацыі Рэспублікі Беларусь.

Адрас рэдакцыі:

231293, Лідскі р-н, в. Даліна.

Адрас для паштовых адпраўленняў:
231282, г. Ліда-2, п/с 7.

E-mail: naszaslova@tut.by